

Композиционни и интерпретаторски решения в Транскрипции за две пиана на осем ръце на Три симфонични творби от български композитори

Идеята към така избраната от мен Тема за настоящето научно изследване се породи от дългогодишния ми интерес и практика , като композитор, пианист и педагог , както и свързаната с нея активна и постоянна творческа дейност с клавирни ансамбли - на 4 ръце , на две пиана за 4 и 8 ръце.

Именно това ми даде и основание да споделя опита , който съм натрупал във времето, визирайки по-конкретно възможностите на този рядко изследван жанр – Транскрипции за две пиана на 8 ръце, и по-специално на симфонични, знакови творби от класици на българската музика - *Румънски танц № 1* из “Четири симфонични румънски танца” от Панчо Владигеров, *“Обреден танц”* из оп. *“Саламбо”* от Веселин Стоянов , *“Въведение и танци* из оп. Момчил” от Любомир Пипков.

Конкретният ми избор е на творби, добили популярност и репертоарни за симфоничните оркестри, особено подходящи с богатата си звукова палитра и многопластова фактура , предполагащи възможност за максимално представяне на симфоничната партитура в разширен клавирен ансамбъл с четири самостоятелни партии.

Същевременно с това, тези творби отчетливо представят своите автори с яркия си тематичен материал, с богатата оркестрация, фолклорна танцувална стихия - творби, отличаващи се със спонтанност на музикалната сугестия.

Необходимостта от такава форма на представяне на симфонични творби от класици на българската музика е породена от една страна, като познавателна за мен , като композитор и същевременно за аранжорските

ми умения, а от друга - реална възможност за публично изпълнение на по-достъпни, камерно/концертни сценични изяви на оркестрови творби, нов репертоар за разширени клавирни ансамбли.

В тази връзка, трудностите при осигуряване изпълнението на творби с голям оркестров апарат- троен или по-голям състав е действително основателна причина за създаване на вариант- ансамбъл за 2 пиана на 8 ръце, който дава обективна възможност за цялостно представяне на оркестровата тъкан, дори и в най-малки детайли в отделните партии и линии.

Смятам, че именно такъв ансамбъл притежава способност за най-пълно и всеобхватно пресъздаване на многопластови композиторски решения, доближавайки се до автентичната звучност и мащаб на симфоничната партитура.

Единствената разлика е липсата на специфичната характеристика на отделните инструменти -струнни, духови и ударни. Това обстоятелство обаче би могло да се преодолее с ползване на умела педализация за колорит, звукоизвличане и подходяща фразировка на всеки участник от клавирия ансамбъл.

Ще отбележа важното обстоятелство, че в сравнение с ансамблите на 4 ръце на едно пиано или дори 2 пиана на 4 ръце, по-многобройния ансамбъл от 8 ръце има своя звуково- пространствена , акустична специфика, чието наситено звучене се доближава до оркестровия мощен звук и изисква изпълнения в по-голяма концертна зала.

В процеса на работната подготовка се изгражда неусетно система от звукови съотношения , видове тушета, педално осмисляне, енергетична динамична зависимост и редица други способности за майсторска реализация на дадената творба.

От това зависи начина на звукоизвличане и диференцираност на всяка партия , както и хомогенното общо звучене, специалната предварителна

подготовка за детайлно изработване , усет, уговорка между изпълнителите. Оттук следва важната функция и творческа роля на аранжора, който по възможност е добре да бъде композитор и пианист, познаващ тънкостите на творческия процес, музикалните форми, четене на сложни партитурни изложения , да владее целия комплекс от изразни средства и усет в представяне на клавирните партии на четиримата пианисти.

“Снемането в сгънат вид” ,”превода” образно казано на цялостния звуков поток и пространство на големия оркестров апарат, способността за умело разпределяне на мелодични линии, на заложения във фактурата хармоничен и полифоничен профил, на ритмичната основа и пасажност *са съществени компоненти* за творческите способности и креативен усет на аранжора .

Балансираното, умело раздаване и разпределение на всеки от музикалните компоненти в конкретни партии от ансамбъла за 8 ръце е белег за професионално владене на този специфичен творчески акт в пресъздаване и прочит на симфоничната творба, която сякаш зазвучава по нов начин , придобива ново сценично амплоа.

Разбира се, стриктното следване на авторския замисъл, особено в запазването на формата и оркестровите партии в автентичния им вид е важна предпоставка при аранжорския подход към клавирната ***Транскрипция***,(в отличие от оригинални творби , написани специално за този вид ансамбъл, когато идеята на създаване има други художествени , концептуални цели на звуково представяне и иманентно еманципиране на отделните партии).

И дори бих казал обратното - такъв модел на изложение (оригинални творби , написани специално за този вид ансамбъл) може да бъде основа , проекция на инструментовка за оркестров или камерен състав. При така ясно изразен авторски прочит ; самата оригинална творба би била вече и обект на възможен вариант за ***оркестрова транскрипция***.

В тази връзка може да бъде оценено и разбрано творчеството на Панчо Владигеров, което е образец за творческия процес на постоянна симбиоза и необходимост на авторско транскрибиране от собствена клавирна/ камерна към оркестрова звучност – присъщ белег на неговото творчество, в търсене на нови звукови форми, на подходящи варианти за нов изказ, нов смислов прочит.

Необходимо е да изтъкна факта, че в концертната практика забележимо преобладават транскрипции на 8 ръце на такива оркестрови творби, които са за голям симфоничен оркестър. Не малко от тях са с танцувална насоченост, със сложни ритмични комплекси, с контрапунктични съчетания или едновременно звучащи виртуозни пасажии в различни оркестрови групи, които не биха могли да бъдат възможни и удобни в изпълнения на 4 ръце.

Като особено подходящи в тази връзка могат да бъдат посочени Транскрипциите за 8 ръце – “Испания” на Емануел Шабрие, “Полетът на валкюрите” от Рихард Вагнер, Симфоничните поеми “Тил Ойленшпигел”, “Смърт и просветление”, “Така каза Заратустра”, “Животът на героя” от Рихард Щраус, авторска транскрипция на поемата “Морето” от Александър Глазунов и редица други творби от романтичната и постромантична музика.

Особености в (трактовката) на Транскрипциите за 8 ръце се проявяват в наличие на широк спектър на сложна кодова система на ритмо/интонационни мотиви, линии с полифоничен, хетерофоничен и/или битонални съзвучия в оркестровата тъкан, които изискват тяхното пълноценно внедряване в по-плътна изразена клавирна фактура в партитура от 8 петолиния, доближаваща си максимално близо до звученето на симфоничната оркестрация за троен или четворен състав.

В такива случаи, трактовката на подобен род Транскрипции е заложена обективно в самата фактурност – разположения на два високи и два среден

и нисък регистри на двете пиана, определящи акустически и стереофонично звученето на двата инструмента (както е в обичайно им сценично разположение един срещу друг), с обхват на всички “етажи” на оркестровата тъкан.

Единството на всички компоненти на фактурата (мелодична, хармонична, ритмична и др.) пренесени от оркестровата тъкан в партитурата за разширен клавирен ансамбъл са в сложна взаимосвързаност между отделните партии – в самостоятелност, диалогичност или едновременно звучене.

Ще отбележа, че освен като Транскрипции, съществуват и оригинални творби за 8 ръце. Като рядък пример от музиката на XIX век е оригиналната Соната за две пиана на 8 ръце на Бедржих Сметана, която със сложната си драматургична конструкция е образец в камерната музика и от своя страна в нея е заложен оркестров подход на мислене и звучене.

Обект на научното изследване са композиционни решения в Три емблематични симфонични творби на знаменити български класици, в които се представят методи и похвати на процесуално развитие на заложения интонационен материал.

Изследват се взаимовръзките между отделни компоненти на музикалното изграждане, с акцентирание върху психологичния и емоционалния аспект на вътрешния смислов порядък на творбите.

Представени са закономерности, изразни средства, координатна система на композицията, чрез които се манипулират възприятието за внушаване на определени идеи, настроения и емоции.

Изхождайки от принципи за цялото, за типизацията, за контрастите; извлечени от историческия опит, определяне на сюжетно-композиционния център, научното изследване насочва към използвани изразни и композиционни средства – линия, фигури/пасажи, форма, пространство, съразмерност, мащаб, ритъм, пропорции, стилистични особености и т.н.

Те служат за изясняване на основните теоретични изводи / постановки, които могат да бъдат комбинирани, интерпретирани и синтезирани смислово в примерни модели за научна разработка.

Начало на творческата ми ангажираност бе реализация на Транскрипция за две пиана на 8 ръце на емблематична творба от репертоара на симфоничната музика от български композитори – **“Обреден танц”** из оп. **“Саламбо”** на Веселин Стоянов, която бе изпълнена първоначално в Токио, Япония на фестивал на българската музика от известните клавирни дуа- Кодама и Ганеви, както и с издаване на грамофонна плоча в “Балкантон” през 1987 г., с последващи успешни концертни изпълнения от различни клавирни дуа и в България-1985 /1986 /2007/2012 години.

“Обреден танц” има няколко редакционни обновявания на отделни детайли, по отношение на динамика и фактурно преразпределение на някои гласове, породени от нови звукови идеи след всяко от концертните изпълнения на тази моя Транскрипция.

Следващата ми Транскрипция за 8 ръце е **Румънски танц № 1** от Панчо Владигеров - пиеса, заредена с изключителна спонтанност на изказа, породена от динамичния заряд на румънската музика и въвеждаща част от знаменития оркестров цикъл “Четири симфонични румънски танци”.

Самият Владигеров е сътворил версия за две пиана, но само на **Румънски танц № 3** от този симфоничен цикъл, като една от 14 –те авторски транскрипции за две пиана на негови симфонични творби от различни периоди на творчеството му.

Конкретно изборът ми на тази творба - **Румънски танц № 1** е инспириран от изключителната енергетичност в мелодично, хармонично и ритмично отношение, от стихията на румънската фолклорна танцувална динамика, отразена фактурно в наситена и колоритна оркестрация, особено подходяща, като клавирна адаптация за две пиана на 8 ръце.

Тази творба има неколkokратни успешни сценични изпълнения , като всяко от тях привнася обновяване и допълнителни щрихи , редакция на различни компоненти от фактурното си изложение.

Осъществени са изпълнения в Пловдив и София- 2009/2010/2017/2019 в юбилейни концерти послучай 110 и 120 годишнината на Панчо Владигеров.

Мотивацията ми за творческо осъществяване на тези *Две Транскрипции* за 8 ръце на симфонични творби на видните класици на българската музика- Панчо Владигеров и Веселин Стоянов са инспирирани от тяхната изключителната виталност и ярък тематичен материал , богата оркестрация и спонтанна сугестивност- повод да навляза в дълбочина на музиката им, да се обогатя творчески, професионално.

И по тази причина изборът ми бе насочен в реализация на този определен вид Транскрипции – най - пълно отразяващ многопластовата фактура и симфонично звучене , на плътната и пластична оркестрация; обстоятелство за възможно най-подходящия им вариант за 8 ръце на 2 пиана.

Въведение и танци из оп.’’Момчил’’ от Любомир Пипков са следващ по време избор на знакова и популярна симфонична творба от български композитор на сътворяване в нов звуков вариант, като Транскрипция за две пиана на 8 ръце и съпътстващ конкретно периода на написване на научното ми изследване - неотменна и съществена част от художествено-творческия докторат.

Като допълнение ще отбележа осъществените от мен Транскрипция на ***Фрагменти из симфоничната поема “Песента на славея”*** от Игор Стравински през 1994 г. , както и оригиналната ми творба ***Церемония (във версия и с ударни)*** през 2004 г. , които заемат важно място в творческата ми ангажираност в този жанр - Две пиана на 8 ръце.

Целта на това първо по рода си у нас научно изследване е да представи , както творческите ми и аранжорски умения , така и намиране на възможни

интерпретационни решения - способности и проблеми на пианизма в този разширен ансамбъл.

Научното изследване има постепенна развиваща се структура , която води към същинската част; Втора, Трета и Четвърта глави – смислов център с приносен научно-практически и приложен характер.

Извеждането на целия цикъл/процес- от творческите намерения, през практическа реализация на претворяване от симфоничните партитури към камерното им транскрибиране за 8 ръце и способите за клавириното им интерпретиране е основна идея и задача на автора на изследването.

Уводната част представлява лични разсъждения около идеята и подходи към осъществяване за научното изследване на *Транскрипции за две пиана на 8 ръце от Красимир Тасков* на Три симфонични творби от български композитори.

В Първа глава се прави исторически преглед на предпоставки и тенденции в развитието на жанра - Транскрипция, от соло пиано към клавири дуа , и по-специално за разширен ансамбъл на 8 ръце, както и проблематика, свързана с интерпретационния процес.

Втора, Трета и Четвърта глави се явяват същинска част на научното изследване, което представя аналитично особеностите на композиционно/аранжорските ми решения в детайлна описателна конкретика и анализ, посветени на транскрибирането на Три симфонични творби от Панчо Владигеров, Веселин Стоянов, Любомир Пипков.

Паралелни и в тясна творческа зависимост са представените възможни интерпретаторски/ практически решения в подготовката и публичните изпълнения на клавири ансамбли на Трите Транскрипции за две пиана на осем ръце от Красимир Тасков.